

ВИКОРИСТАННЯ СИНЕРГЕТИЧНИХ МЕТОДІВ ОСВІТИ У КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ

В науці і освіті Нового часу — класичній парадигмі — панував жорстоко детермінований стиль мислення. Основними ідеалами наукового знання були простота, лінійність, повне виключення невизначеності (випадковості), спрощене трактування хаосу, як виключно негативного стану природних і спеціальних систем. Тобто, це була загально прийнята детерміністична картина світу — так званий лапласівський детермінізм, який сьогодні сприймається череззмірно спрощеною теоретичною схемою, з якої виключається низка важливих параметрів і реальних характеристик, в першу чергу хаос, час і випадковість.

Синергетика — постнеокласична парадигма розвитку і пізнання, інтегративна теорія і методологія у значній мірі пододала детерміністичну обмеженість пізнання реальної дійсності. Це наука про самовиникаючі із хаосу, самоорганізовані, самокеровані системи в природі і суспільстві та взаємодію між ними на кооперативних принципах — рівності, взаємодії, взаємодопомоги та взаємовідповідальності. Синергетика є мітедисциплінарною наукою, бо вона орієнтована на те, щоб виявити закони самоорганізації і коеволюції складних систем будь-якої природи, незалежно від конкретної природи елементів, що складають дану систему.

Синтетична функція синергетики не обмежується наведенням містків між природними науками і науками про людину і суспільство, вона забезпечує синергетичне бачення світу в цілому та визначає напрями можливого синтезу:

- східне (поліетичне, синтетичне) і західне (аналітичне) бачення світу;
- підґрунття науки (суворі моделі, математичні теореми, фізичні механізми явищ) та їх додатки, включаючи найвіддаленіші положення синергетики до соціальних і людино-вимірювальним системам;
- описативні і нормативні аспекти науки, знань і цінностей, одиниці інформації, і цінність цієї інформації для людської актив-

ності, наприклад розкриття спектрів структур — аттракторів, шляхів еволюції і т. ін;

- наука (нова наука про складність нелінійність, хаос, випадковість) і культура, мистецтво, філософія, синергетичні знання й зразки культури, суворі моделі і еволюції...

Освіта, що побудована на принципах синергетики, найефективніша і відповідає потребам всебічного розкриття здібностей особистості та способам безперервного самонавчання.

Основними синергетичними методами навчання є наступні:

- **самонавчання** — головне не механічна перевага знань, а оволодіння способами поповнення й поглиблення знань самоосвітою;

- **нелінійний діалог** — це нелінійна ситуація відкритого діалогу, прямого й зворотнього зв'язку, солідаристичної пригоди, попадання в один і той же, самоузгоджений телепосвіт, коли вчитель і учень починають функціонувати з однією швидкістю, жити в єдиному темпі;

- **пробуджуюче навчання** — стимулювання, або пробудження прагнення до знань, освіти, навчання як відкриття самого себе, або співробітництво з самим собою і з іншими людьми;

- **навчання як адаптивна модифікація** — це матрична перевага цілісних зразків знання, що складає основу для наступних творчих пошуків індивідуального розуму;

- **навчання як фазовий перехід** — тривалий процес навчання або самонавчання пов'язаний цілою низкою подій якісної перебудови аттракторів, своєрідних фазових переходів з синергетичної точки зору, про що стверджує Скотт Келсо, навчання здійснюється як «специфічна видозміна вже існуючих паттернів поведінки у напрямі того завдання котре передбачається вирішити».

- **гештальтосвіта** — гештальт — (Gestalt) означає у перекладі із німецької — фігура, конфігурація — це передача цілісних блоків інформації, якісну зміну схем, паттернів мислення, а також перебудова самої конфігурації ситуації навчання.

Таким чином синергетичні методи навчання забезпечують нове нелінійне мислення творче, самостійне в певних альтернативах, тобто індивідуалізацію навчання, що відповідає основним положенням Болонської декларації. Навчати нелінійно, тобто навчати пробуджуючими імпульсами, синергетично — означає виховувати талановитих людей.